

รายวิชาการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี

วิชา สค.๔๙๖

วิชาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ติดยาและสารเสพติด

(Social Work Practice for Addict Groups)

โดย

โครงการปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาศักยภาพของนักสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด

ภายใต้การสนับสนุนของ

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

รายวิชาการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี

ชื่อวิชา ศค.๔๙๖

วิชาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ติดยาและสารเสพติด

(Social Work Practice for Addict Groups)

คำอธิบายรายวิชา

บริบทของกลุ่มผู้เสพยาเสพติด และกลุ่มผู้ติดยาเสพติด และสารเสพติด อันเกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่มีผลต่อลักษณะทางพฤติกรรมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับยาและสารเสพติด รวมถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับพลวัตของครอบครัวและปรากฏการณ์ทางสังคมแวดล้อม นำสู่การประยุกต์ใช้วิธีการ เทคนิคและทักษะเฉพาะทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมกับกลุ่มผู้เสพ ผู้เสี่ยงและผู้ติดยาเสพติด

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียน มีพื้นฐานการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ด้านยาเสพติด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เมื่อออกไปปฏิบัติงานจริงได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในสถานการณ์ปัญหาเสพติดในปัจจุบัน และผลกระทบของยาเสพติดที่มีต่อประเทศไทย
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เทคนิค วิธีการ ทักษะในการบำบัดฟื้นฟู กลุ่มผู้เสพ ผู้เสี่ยงและผู้ติดยาเสพติดได้

จำนวนหน่วยกิต

จำนวน 3 หน่วยกิต

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. บรรยายโดยอาจารย์ผู้สอน
2. การฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. อภิปรายเพื่อระดมความคิดเห็นเชิงวิชาการ
4. งานมอบหมาย

เนื้อหาในรายวิชา

1. ความเป็นมา ปรัชญา วัตถุประสงค์ ของรายวิชา
2. สถานการณ์ปัญหา ที่มา ลักษณะ ความรุนแรงของปัญหา นโยบาย กลไกในประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสารเสพติดและการขับเคลื่อนนโยบาย
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านยาเสพติด
4. การป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับต่างๆ
5. แนวคิดพื้นฐานในการทำงานด้านยาเสพติด
6. ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด
7. โรคสมองติดยาและภาวะโรคร่วม
8. ผู้ใช้สารเสพติดกับสภาวะแวดล้อม
9. การวินิจฉัยผู้ติดยาเสพติด
10. ระบบและรูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย
11. เทคนิคการทำงานกลุ่มพลวัตกลุ่ม แนวคิด ทฤษฎีกลุ่ม รูปแบบกิจกรรมกลุ่ม และการพัฒนากลุ่ม
12. เทคนิคการทำงานกับครอบครัวผู้ติดยาเสพติด
13. การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เครือข่ายและหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด
14. การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

เกณฑ์การประเมิน

1. สอบกลางภาค	30%
2. สอบปลายภาค	35%
3. งานกลุ่ม	15%
4. งานรายบุคคล	5%
5. การเข้าเรียน การมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม และในกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	15%

เกณฑ์การตัดเกรด

A	85-100	B+	78-84.9
B	70-77.9	C+	65-69.9
C	60-64.9	D+	55-49.9
D	50-54.	F	ต่ำกว่า 49.9

แผนการสอน

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ปรัชญา วัตถุประสงค์ ของรายวิชา

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในวัตถุประสงค์ของรายวิชา

สาระเนื้อหา

ความเป็นมาของรายวิชา รวมไปถึงการแนะนำตนเองของอาจารย์ผู้สอน

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

- ## 1. เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

แผนการสอน

เรื่องที่ 2 สถานการณ์ปัญหา ที่มา ลักษณะ ความรุนแรงของปัญหายาเสพติดนโยบาย กลไกใน
ประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสารเสพติดและการขับเคลื่อนนโยบาย

เวลาที่ใช้

3

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของปัญหายาเสพติด
2. เพื่อศึกษากลไกการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศ
3. เพื่อศึกษากลไกการขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศ

สาระเนื้อหา

1. สถานการณ์ยาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย
2. นโยบายรัฐบาลในปัจจุบันที่ใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด กลไกการขับเคลื่อนนโยบาย และการ
ทำงานแก้ไข ป้องกันปัญหายาเสพติดในประเทศและระหว่างประเทศ

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

2. เอกสารประกอบการสอน
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
 2. ใบงาน การศึกษานโยบายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหายาเสพติด
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านยาเสพติด

เวลาที่ใช้	3	ชั่วโมง
------------	---	---------

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านยาเสพติด
-

สาระเนื้อหา

กล่าวถึง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้แก่

1. พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
 2. พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
 3. พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
 4. พ.ร.บ. พันฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
 5. พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550
 6. พ.ร.บ. วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518
 7. พ.ร.ก. ป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533
-

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 4 การป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับต่างๆ

เวลาที่ใช้	3	ชั่วโมง
------------	---	---------

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับต่างๆ ทั้ง ระดับปฐมภูมิ ระดับทุติยภูมิ และระดับตติยภูมิ

สาระเนื้อหา

การป้องกันระดับปฐมภูมิ ระดับทุติยภูมิ และระดับตติยภูมิ รวมไปถึงการป้องกันกลุ่มเสี่ยง การสร้างการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมจากสังคม การทำงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ และพัฒนาเครือข่ายและระบบส่งต่อ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน หน่วยงาน สถานประกอบการ ศาสนสถาน ฯลฯ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ค่ายให้ความรู้ ทักษะชีวิต เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยายและวีดิทัศน์

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. วีดิทัศน์เกี่ยวกับการป้องกัน

การประเมินผล

2. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 5 แนวคิดพื้นฐานในการทำงานด้านยาเสพติด (Harm reduction)

เวลาที่ใช้

3

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการลดอันตรายจากการใช้สารเสพติด

สาระเนื้อหา

ความหมายของการลดอันตรายจากการใช้สารเสพติด แนวคิด และวิธีการลดอันตรายจากการใช้สารเสพติด โดยคำนึงถึงหลักการพื้นฐานดังนี้ ศักดิ์ศรี มนุษยธรรม และสิทธิมนุษยชนของบุคคล คุณภาพชีวิตและสุขภาพของบุคคลและชุมชน (ไม่ใช่แค่ปริมาณการใช้น้ำยาเสพติดที่ลดลง) ความต้องการของบุคคล และยอมรับทางเลือกอื่นๆ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

- เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

- สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม

แผนการสอน

เรื่องที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด

เวลาที่ใช้	3	ชั่วโมง
------------	---	---------

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานในเรื่องของสารเสพติด
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแบ่งแยกประเภทของสารเสพติดได้

สาระเนื้อหา

ความหมายของสารเสพติด ประเภทของสารเสพติด อาการที่เกิดจากการใช้สารเสพติด
ประเภทต่างๆ และอาการถอนยา

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม

แผนการสอน

เรื่องที่ 7 โรคสมองติดยาและภาวะโรคร่วม

เวลาที่ใช้	3	ชั่วโมง
------------	---	---------

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากการใช้สารเสพติด
 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการติดยาเสพติดที่มีต่อร่างกายมนุษย์ได้
-

สาระเนื้อหา

ผลของสารเสพติดที่มีการออกฤทธิ์ต่อสมอง อาการและผลเสียที่ได้รับ รวมไปถึงอาการแทรกซ้อนของโรคต่างๆ ทั้งทางกายและทางจิต

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม

แผนการสอน

เรื่องที่ 8 ผู้ใช้สารเสพติดกับสภาวะแวดล้อม

เวลาที่ใช้	3	ชั่วโมง
------------	---	---------

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการติดสารเสพติด
 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการติดสารเสพติดได้
 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในระบบสภาวะแวดล้อมของมนุษย์ที่มีผลต่อเนื้องาน
-

สาระเนื้อหา

สาเหตุ ปัจจัย แรงจูงใจและการแพร่ระบาด ที่เกิดขึ้น และผลกระทบทางสังคมที่เกิดกับผู้
ใช้สารเสพติดและครอบครัว ทั้ง ปัจจัยเชิงภูมิศาสตร์ ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ฯลฯ
บุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ใช้สารเสพติด การมองตนเองของผู้ใช้สารเสพติด ภาพลักษณ์ที่ผู้อื่น
มองผู้ใช้สารเสพติด

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 9 การวินิจฉัยผู้ติดสารเสพติด

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการ ขั้นตอนวินิจัยอาการของผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดในเบื้องต้น
-

สาระเนื้อหา

ความหมายของการวินิจฉัย กระบวนการ การวินิจฉัยผู้ติดสารเสพติด ตามอาการที่เกิดขึ้นทั้งทางกายและทางจิต รวมไปถึงการวิเคราะห์สาเหตุจากกรณีศึกษาเพื่อฝึกทักษะในการวินิจฉัยและนำเสนอเป็นกลุ่ม

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย

สื่อการสอน

เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม

แผนการสอน

เรื่องที่ 10 ระบบและรูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย

เวลาที่ใช้ 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติดในหน่วยงานต่างๆ
 2. เพื่อศึกษาขั้นตอนหลักในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
-

สาระเนื้อหา

บทบาทการทำงานของสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติดในหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร และ นักสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลต่างๆขั้นตอนหลักในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการบำบัดฟื้นฟู

รูปแบบการเรียนการสอน

บรรยาย โดยวิทยากร

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
 2. ใบงานกรณีศึกษาประวัติ อาการผู้ป่วย
จากสารเสพติด
 3. การอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 11 เทคนิคการทำงานกลุ่มพลวัตกลุ่ม แนวคิด ทฤษฎีกลุ่ม รูปแบบกิจกรรมกลุ่ม และการพัฒนากลุ่ม

เวลาที่ใช้

3

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย วิวัฒนาการ และความสำคัญของพลวัตกลุ่มสำหรับการศึกษา
 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการของพลวัตกลุ่ม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์
 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างอย่างถูกต้อง
-

สาระเนื้อหา

ศึกษาความหมาย วิวัฒนาการ ทฤษฎีและหลักการของพลวัตกลุ่ม พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาได้

รูปแบบการเรียนการสอน

1. บรรยายโดยอาจารย์ผู้สอน
 2. การฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
-

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 12 เทคนิคการทำงานกับครอบครัวผู้ติดสารเสพติด

เวลาที่ใช้

3

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการทำงานกับครอบครัวผู้ติดสารเสพติด
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการทำงานกับครอบครัวผู้ติดสารเสพติดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

สาระเนื้อหา

ศึกษาหลักการการทำงานกับครอบครัวผู้ติดสารเสพติด และฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงานจากสถานการณ์สมมติในชั้นเรียน

รูปแบบการเรียนรู้การสอน

1. บรรยายโดยอาจารย์ผู้สอน
2. การฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

สื่อการสอน

เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

แผนการสอน

เรื่องที่ 13 การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เครือข่ายและหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด

เวลาที่ใช้

6

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักหน่วยงานที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด ข
 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน รับฟังประสบการณ์ตรงจากผู้ปฏิบัติงานตรงในสาขาสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด
-

สาระเนื้อหา

วิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติดให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด รวมไปถึงองค์ภาคีเครือข่ายของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแผนภาพการปฏิบัติงานในส่วนของจุลภาคและมหภาค

รูปแบบการเรียนการสอน

1. บรรยายโดยวิทยากร
 2. การแลกเปลี่ยนสอบถามในชั้นเรียน
-

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
-

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
-

แผนการสอน

เรื่องที่ 14 การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

เวลาที่ใช้

6

ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา เรียนรู้ การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด จากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง
 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ ไปเพิ่มพูนทักษะในการฝึกปฏิบัติ หรือปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ต่อไป
-

สาระเนื้อหา

ผู้เรียนเข้าศึกษาดูงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ด้านยาเสพติด ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรสาธารณประโยชน์

รูปแบบการเรียนรู้การสอน

1. แบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาดูงานตามความสนใจ
 2. ผู้เข้าร่วมอบรมสังเกตและจดบันทึกสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาอภิปรายร่วมกัน
 3. ผู้เข้าร่วมอบรม ร่วมอภิปราย ในหัวข้อ สิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน
-

สื่อการสอน

เอกสารประกอบการสอน

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงออก และการมีส่วนร่วม
